

335

14 juni 2026

De gesproken talen in onze gemeente in 1930

De Centrale Dienst voor de Statistiek van het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft eindelijk de cijfers gepubliceerd over het taalgebruik in onze provincie. Het Staatsblad van de 10e van deze maand bevat alle gegevens voor alle gemeenten in de provincie, gebaseerd op de algemene volkstelling van **31 december 1930**.

Cijfers voor Kalmthout

Op die datum telde Kalmthout **6.808 inwoners**. (Ter vergelijking: op 31 december 1934 was dit aantal al gestegen naar 7.480). De verdeling van de gesproken talen onder die 6.808 inwoners was als volgt:

- Enkel Nederlands: 5.913
- Enkel Frans: 33
- Enkel Duits: 4
- Nederlands en Frans: 415
- Nederlands en Duits: 38
- Nederlands, Frans en Duits: 79
- Geen van deze drie talen: 325

Een vreemd verschijnsel

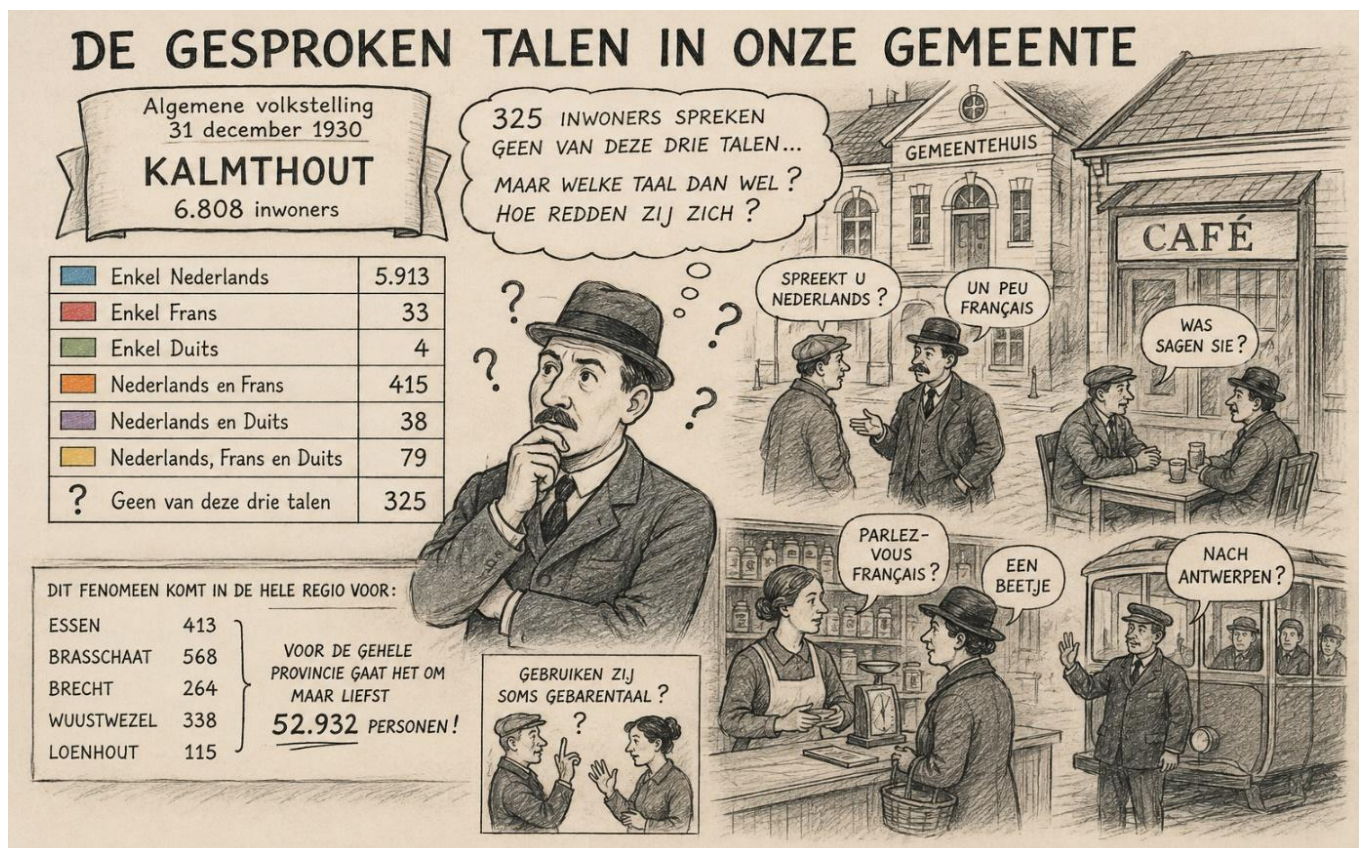
Het is niet vermeld welke taal die laatste groep van 325 inwoners dan wel spreekt; het zou interessant zijn om dat te weten. Wij betwijfelen overigens of dit cijfer wel klopt. Als het echt zo is, vragen wij ons af hoe deze mensen zich redden op het gemeentehuis, in het café, in winkels of op de trein en de bus. Gebruiken zij soms gebarentaal? Dit fenomeen komt in de hele regio voor. In Essen zouden er bijvoorbeeld 413 inwoners zijn die geen van de drie landstalen spreken, in Brasschaat 568, in Brecht 264, in Wuustwezel 338 en in Loenhout 115. Voor de gehele provincie gaat het om maar liefst 52.932 personen.



**Opnieuw een wandelzoektocht
Van 4 juli 2026 en 13 september 2026.**

1000 euro aan prijzen!

Meer info volgt de komende weken!



(Uit het politieke tijdschrift "Ons Kalmthout van oktober 1935 – omgezet naar hedendaags Nederlands)

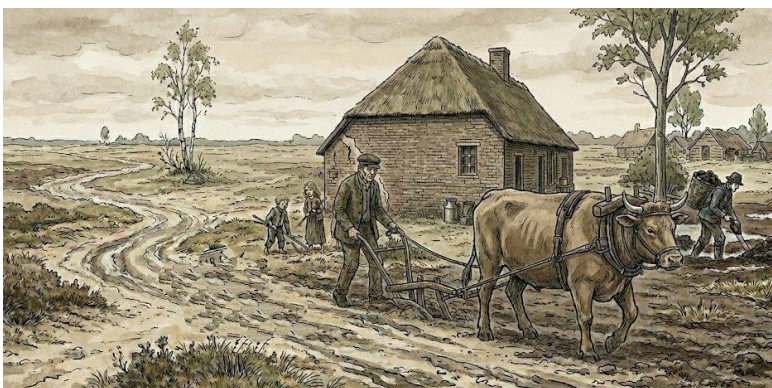
Een ruig en arm landschap!

Wie vandaag door de Kalmthout wandelt, ziet een harmonieus decor van dichte bossen, vruchtbare akkers, een levendig dorp. Maar tot ver in de negentiende eeuw bestond een groot deel van deze streek uit een schijnbaar eindeloze leegte: uitgestrekte heidevelden, stuifzanden en verraderlijke moerassen. In een dorp zoals Kalmthout bepaalde die paarse, ruige heide eeuwenlang het ritme van het dagelijkse leven. Voor de buitenwereld leek de heide een nutteloze, dorre woestenij, maar voor de arme boeren was zij van levensbelang. Het was de spil waar hun hele overleving om draaide. Schapen graasden tussen de struiken en leverden de noodzakelijke mest voor de schrale akkers. De bewoners staken heideplaggen af om te gebruiken als strooisel in de potstallen, kapten hout waar dat mocht, en staken turf in de veengronden als brandstof voor de koude winters. De heide vormde, ondanks haar hardheid, de voorraadkamer van het boerenbestaan.

Het zware leven in de Achtzaligheden

Het leven op en rond de heide was onbarmhartig hard. De zandgrond bracht zonder intense bemesting amper iets voort. In de Achtzaligheden, een klein gehucht van Kalmthout, stond het eenvoudige stenen huisje met het rieten dak van de familie Janssens. Vader Adriaan Janssens wist wat zwoegen was. Als jongste kind van Frans Janssens en Anna Catharina Vandenhoutgoor had hij zijn vader nooit gekend; Frans stierf in 1848, toen Adriaan amper een jaar oud was. Nu, rond de eeuwwisseling, probeerde hij als dagloner zijn eigen grote gezin te onderhouden. Samen met zijn vrouw Cornelia Van Looveren had hij zes kinderen rond de eettafel zitten. Het dagelijks overleven was een rekensom die zelden klopte. Hun kleine bezit bestond uit een paar koeien, wat schapen, een varken en een klein lapje grond waarop rogge en

aardappelen groeiden. Bij een natte zomer of een vroege vorst dreigde onmiddellijk bittere armoede. Daarom zocht Adriaan, net als zoveel andere mannen uit de streek, voortdurend naar bijkomend werk. Soms trok hij als seizoenarbeider naar de haven van Antwerpen of over de grens naar Nederland. In de wintermaanden, wanneer de koude wind over de open vlakte gierde, sneed hij klompen of hielp hij bij de sigarenmakerij. Iedereen droeg zijn steentje bij: Cornelia bestierde het huishouden, en de oudere kinderen hielpen mee op het veld en in de stal.



Dialogen aan de open haard

Het was een gure herfstavond in 1899. Buiten gierde de wind over de Kalmthoutse Heide en sloeg de regen tegen het rieten dak. Binnen, rond de open haard, probeerde het gezin warm te blijven. Adriaan wreef in zijn eeltige handen, die diepe kloven vertoonden van het zware werk op het land.

"De grond wordt elk jaar harder om open te breken," zuchtte Adriaan, terwijl hij een blok hout op het vuur legde. "Vandaag heb ik van de vroege ochtend tot zonsondergang met de spade op de heide gestaan voor de rijke heren uit de stad. Mijn rug voelt alsof hij kan breken." Cornelia keek op van haar verstelwerk. "Wees dankbaar dat er werk is, Adriaan. Met de winter op komst hebben we elke cent dagloon nodig. De aardappeloogst is mager dit jaar. De kinderen groeien hard en hun magen zijn diep."

De twaalfjarige Frans keek op vanaf de vloer, waar hij samen met de jonge tweeling, Anna en Ludo, met wat houten blokjes speelde. "Vader, waarom moeten die heren onze heide hebben? Waarom graven ze die grote grachten?" Adriaan keek zijn zoon ernstig aan. "De wereld verandert, Frans. De heren willen bossen planten en akkers maken waar nu nog heide groeit. Ze zeggen dat de heide 'woeste grond' is die niks opbrengt. Ze willen er dennenbomen zetten voor het stuthout in de Waalse mijnen. Aan de andere kant van de haard zat grootmoeder Anna Catharina Vandenhoutgoor in haar krakende schommelstoel. Ze was inmiddels op hoge leeftijd en had de streek in de loop der jaren ingrijpend zien veranderen. Ze stopte met spinnen, keek met haar fletse, maar wijze ogen naar haar kleinkinderen en hief haar vinger op. "De heren denken dat ze de heide zomaar kunnen temmen met hun geld en hun machines," sprak de grootmoeder met een krakende, mysterieuze stem. "Maar de heide geeft zich niet zomaar gewonnen. Ze vergeten dat de grond toebehoort aan de geesten van vroeger. "Kennen jullie de legende van de Vuurman van de Kalmthoutse Heide nog?" De kinderen stopte meteen hun spelletje en kropen dicht naar de schommelstoel van hun grootmoeder. Zelfs de oudere kinderen, Maria en Gerard, luisterden aandachtig.

De legende van de Vuurman op de heide

"Lang geleden," begon grootmoeder Anna Catharina, "ver voor jullie vader werd geboren, leefde hier een gierige boer. Hij was nooit tevreden met zijn eigen grond en stak stiekem, in de nacht, de grenspaaltjes van de gemeenschappelijke heide telkens een paar voet dieper in de grond om zijn eigen akker groter te maken. Hij stal van de arme gemeenschap, van de mensen die de heide zo hard nodig hadden voor hun schapen." "Toen de gierigaard stierf, vond zijn ziel geen rust. Sindsdien is hij gedoemd om voor eeuwig over de donkere heidevelden te dwalen. Reizigers die zich na zonsondergang in de nevels van de moerassen verliezen, zien soms een flikkerend, blauwachtig licht over de struiken dansen. Dat is de

Vuurman. Hij draagt een gloeiende grenspaal op zijn rug en jammert klaaglijk tegen de wind: 'Waar moet ik hem zetten? Waar moet ik hem zetten?'



"Als je hem hoort, mag je nooit antwoorden," waarschuwde grootmoeder met een indringende blik naar de tweeling. "Want eens riep een dronken dagloner uit pure spot: 'Zet hem waar je hem gehaald hebt!'" De Vuurman vloog op hem af en smiet de gloeiende paal recht tegen zijn borst. De man werd de volgende ochtend zwartgeblakerd teruggevonden aan de rand van het moeras. Dus onthoudt goed, kinderen: de heide duldt geen hebzucht. Wie de grenzen van de natuur schendt, betaalt de hoogste prijs." De kleine Joanna rilde en kroop dicht tegen haar zus Maria aan. "Zal de Vuurman ook achter de heren van de ontginning aangaan, grootmoeder?" Anna Catharina glimlachte mysterieus en begon weer te spinnen. "De tijd zal het leren, mijn kind. Maar de heide laat zich niet zonder littekens veranderen."

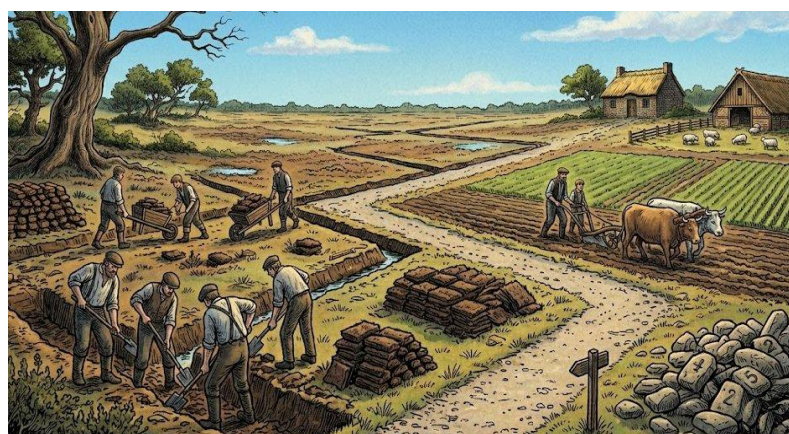
Waarom en hoe de heide werd ontgonnen

Ondanks de oude legenden en de waarschuwingen van de oudere generatie, zette de modernisering onverbidde door. De bevolking in België groeide snel en de honger naar landbouwgrond en industrieel hout was onverzadigbaar. Dankzij de uitvinding van kunstmest en betere drainagetechnieken hoefde men niet langer te vertrouwen op de traditionele potstalmest van de schapen. De arme zandgrond kon kunstmatig vruchtbaar worden gemaakt.

Grote investeerders en de overheid kochten de zogenaamde "woeste gronden" systematisch op. Voor de familie Janssens betekende dit een drastische verandering. De gronden waar hun schapen eeuwenlang vrij hadden gegraasd, werden plotseling afgezet. Het werk van de ontginning was echter loodzwaar handwerk dat ironisch genoeg werd uitgevoerd door mannen zoals Adriaan.

Samen met zijn oudste zoon Gerard stond Adriaan dagenlang in de snijdende oostenwind om grachten te graven die het drassige veen moesten ontwateren. Daarna plantten ze duizenden zaailingen van de grove den. Dit snelgroeiende hout was goud waard voor de steenkoolmijnen in Wallonië; de dennenstammen kraakten luidruchtig voordat ze braken, wat de mijnwerkers een cruciale waarschuwing gaf bij instortingsgevaar.

Een transformerend landschap en een blijvende herinnering



Binnen een paar decennia veranderde het gezicht van de Kempen onherkenbaar. Waar eens de paarse golven van de heide tot aan de horizon reikten, lagen nu strakke, geometrische percelen, kaarsrechte dreven en donkere dennenbossen. De dorpskern van Kalmthout groeide, wegen werden verhard met kasseien en de algemene levensstandaard steeg langzaam, waardoor de extreme hongersnoden tot het verleden gingen behoren.

De prijs voor deze vooruitgang was het verlies van het oude, karakteristieke landschap. Gelukkig werd niet alles ontgonnen. Een aanzienlijk deel werd gered en vormt vandaag de dag de Kalmthoutse Heide. Dit natuurreservaat is een levend monument aan de onmetelijke vlakke die het leven van Adriaan, Cornelia en hun zes kinderen heeft gevormd.

De geschiedenis van de heideontginning vertelt het verhaal van de menselijke veerkracht. De families uit de Achtzaligheden staan symbool voor de duizenden gezinnen die met bloed, zweet en blaren op hun handen de basis hebben gelegd voor de welvaart van vandaag. Hun verhalen, hun ontberingen en de legenden van grootmoeder Anna Catharina leven voort in het ritselen van de wind door de overgebleven heidestruiken van de Kalmthout Heide.

(Bijdrage van Wim Kuypers)

WERELDDAG DEMENTIE

THEMA: *Sleutel tot geluk*

We maken een wandeling door Kalmthout met oude foto's van Kalmthout.
Een foto prikkelt vele herinneringen!

**ZONDAGVOORMIDDAG
13 SEPTEMBER 2026
9u - 11u30**

**WANDELING DOOR
KALMTHOUT**

3 EURO
voor koffie en thee
en koffiekoek

**GRAAG
INSCHRIJVEN
AAN HET ONTHAAL
VOOR
15 AUGUSTUS**

Samen wandelen. Herinneringen delen. Geluk vermenigvuldigen.

Werelddag Dementie

Wandelen door Kalmthout aan de hand van oude foto's! Dat is de activiteit die op zondag 13 september 2026 wordt georganiseerd door WZC Sint Vincentius.

Met als thema "*sleutel tot geluk*" worden foto's gebruikt als herinnering. Foto's kunnen het geheugen prikkelen!

Samen verbinden en herinneringen delen met anderen!

Wie aan de wandeling wil deelnemen kan inschrijven aan het onthaal van WZC Sint-Vincentius, Kapellensteenweg 81 en dit voor 15 augustus. Er wordt 3 euro deelname gevraagd, maar daarvoor is er koffie of thee met een koffiekoek voorzien.

Samen wandelen, herinneringen delen, geluk vermenigvuldigen

Doelmannen met Kalmthoutse grootouders!



Volgend seizoen zullen er vermoedelijk twee doelmannen met een Kalmthoutse afkomst actief zijn in de pro league. Van beide doelmannen wonen de grootouders nog in Kalmthout.

In de eerste plaats is dat Lucca Brughmans, hij is geboren in Antwerpen op 27 juni 2008. Hij zette zijn eerste stappen bij Kalmthout SK. Na een ommeetje bij FC Beigem speelde hij één seizoen bij Antwerp. Daarna maakte hij de overstap naar PSV om na drie seizoenen terug te keren naar België en zich te binden bij KRC Genk. Lucca is de zoon van kinesiste Joke Brughmans en de kleinzoon van Ludo Brughmans en echtgenote. Bij het einde van vorig seizoen werd hij de vaste doelman bij RKC Genk. Vermel-

denswaardig is zeker dat zijn jongere broer Beau ook een beloftevolle voetballer in wording is, hij maakte zopas de overstap van RKC Genk naar Club Brugge.

Bij Antwerp is het uitkijken naar de opgang van Niels De Valckeneer. Hij is de zoon van Kurt en kleinzoon van Vic De Valckeneer en zijn echtgenote. Grootvader Vic was in onze gemeente gekend als wielrenner, verschillende jaren stond hij zijn mannetje als liefhebber in het wielerpeloton. Kleinzoon Niels is nu op weg om een vaste waarde te worden bij RFC Antwerp. Hij werd geboren in Herentals op 17 mei 2004. Zijn eerste stappen in de voetbalwereld zette hij bij Zoerle sport in 2009. Vanaf 2013 volgde hij zijn verdere jeugdopleiding bij Lierse SK. In 2018 verhuisde hij naar Antwerp FC om daar vanaf 2022 tot de kern van het eerste elftal te gaan behoren. Bij het afsluiten van het seizoen mocht hij debuten in de pro league tijdens de wedstrijd tegen Westerlo. Het wordt nog even uitkijken maar de kans bestaat dat Niels tijdens het komend seizoen uitgroeit naar de vaste doelman bij Antwerp!



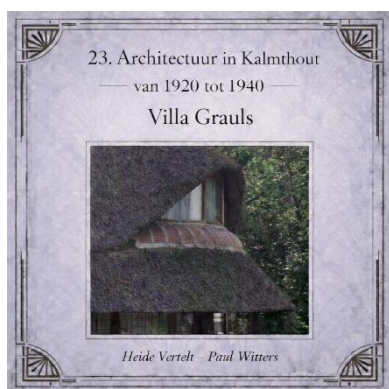
Supporteren voor de Rode Duivels!

Het is zover, velen keken er al langer naar uit (partners niet altijd!), deze week ging het WK voetbal echt van start in de VS, Mexico en Canada. En zoals het al meer dan 10 jaar het geval is staat een werkgroep klaar om de Kalmthoutenaar, en streekgenoten, te laten genieten van de wedstrijden op groot scherm!

Voor de eerste twee wedstrijden, morgen maandag 15 juni om 21u en zondag 21 juni om 21u kan je alvast terecht in de feesttent die is opgesteld op het Marktplaats. De derde wedstrijd op het vroege morgenuur (5u) laten zij passeren. De wedstrijden die voor de Belgen volgen na de eerste ronde zullen wel allemaal worden uitgezonden in de feesttent.

Wie deze morgenwedstrijd op zaterdag 27 juni om 5u wel wil volgen in groep kan terecht bij de voetbalclub Kalmthout SK. In hun kantine kan je de wedstrijd mee beleven op groot scherm met ontbijt! Er kunnen maximum 299 deelnemers toegelaten worden, deuren open vanaf 4u, inschrijven vooraf is verplicht, ga naar www.kalmthoutsk.be. De deelname is gratis, ter plaatse kan men drank en broodjes aankopen om te ontbijten!

Ook in andere lokalen kan je terecht om wedstrijden te volgen, zo ook in 't Centrum op het Heidestatieplein, de wedstrijden op 15 en 21 juni zijn er al zeker te volgen!



23. Villa Grauls

Gebouwd in 1931-1932
Architect E. Van Steenberghe
Canadezenlaan 59
Heide-Kalmthout

Een aantal aspecten zijn hier het vermelden waard:

Terwijl Eduard Van Steenberghe de eindfase van de bouwwerken van het Volkshuis aanvat, ontwerpt hij voor zijn eerste werkgever Frans Victor Grauls, villa de Karekiet in de Canadezenlaan (toen nog de Zandstraat). Dit is een villa die een rustieke en artisanale uitstraling geeft, maar ze bevat toch de zo typerende modernistische elementen voor Van Steenberghe. Hierbij is het strak geometrische opgebouwde grondplan, de compacte indeling evenals de cirkelvorm uitgevoerd in glas-in-lood

Dit loodglasraam werd gerecupereerd uit de door Van Steenberghe ontworpen stand voor de Federatie der Vakbonden op de wereldtentoonstelling van 1930 in Antwerpen. Oorspronkelijk werd deze woning als buitenverblijf gebouwd maar in de loop der jaren evolueerde het gebruik naar een permanente bewoning.

Sinds 16 juni 1983 zijn de huidige bewoners de familie Dierckx-De Laet. Zij lieten een aantal verbouwingen uitvoeren en het loodglasraam werd door kunstglazenier Joost Caen uitgenomen. Het werd vervolgens gerestaureerd en getransporteerd naar de Kunstacademie van Antwerpen. De verbouwingen vonden plaats binnen het bestaande bouwvolume en de uitbreiding werd voorzien in de oorspronkelijke overdekte rondgang die liep over de hele voorzijde van de woning, rond de halve cirkelvorm. De materialen voor de verbouwing stemmen overeen met de oorspronkelijk aanwezige materialen.

bezoek onze website www.heidevertelt.be voor nog meer foto's

Volgende week: 24. Het Volkshuis (bijdrage van Paul Witters)

Rechtzetting: Deel 11 van architectuur in Kalmthout – Hof ter Heide: -In 1990 opgekocht door de huidige bewoners, de familie Regnard-Wouters. Dit is niet Wouters met ou maar **Wauters**

10 jaar BIN Kenniscentrum

Het voorbije weekend werd in onze gemeente het BIN Kenniscentrum “in de kijker” gezet ter gelegenheid van haar 10de verjaardag. De bijeenkomst ging door in “hotel Jerom” aan de Kalmthoutse heide. Het werd een tweedaagse, zowel een raad van bestuur als de viering ter gelegenheid van het 10 jarig bestaan stonden op de agenda. Tijdens de jaarvergadering werd er van gedachte gewisseld over de nabije toekomst van de BIN-werking en het project CPA (cyberpreventie adviseur).

Het BIN-kenniscentrum is een VZW, in 2015 is opgericht om de BINs in heel ons land te ondersteunen bij haar werking. In overleg met Binnenlandse zaken worden projecten uitgewerkt die de preventie en de werking van de BINS ten goede komen. De laatste jaren wordt er hard ingezet op cyberpreventie.

De viering zelf met feestmaaltijd had plaats in het eetstation op het Heidestatieplein.



In het café “Den open Heerd”

Op de Statieplein in Heide,
was nen winkel fijn en net
maar in juli '56, werd alles eruit gezet
May en Wiske, die twee vrouwen,
wilden stammenée gaan houwen.
Dat kwam op 'lak grote K...uis
och wat hadden ze toch den trac

Refrein:

In t Cafe den open heerd,
wordt er dikwijls 'nen beet verteerd
in den heerd, de open heerd,
Wiske staat achter den toog

(tekst geschreven door May Dale, wijze La pansé)

en houdt alles goed in 't oog
als ze tijd heeft, als ze tijd heeft,
tapt ze bier met nen schonen smile
Maarr si..., als 't vat af is, wordt ze kwaad,
schie met een vitesse op straat
laat ze deur, laat ze deur
dat ze seffens een vat aanslaat.
Stralend komt ze uit den kelder
't haar vol bier, de ogen helder
nou maar tappen, nou maar tappen
mannen drinkt olle pint eens uit!

La, la, la, la, la, la, la-la-la-la-la

Uit de oude doos!



Deze week publiceren we een foto genomen in de Molenbaan van de zogenaamde “werkmanswoningen”. De woningen zijn er nu nog, sommigen af flink verbouwd.

*Heide vertelt is een uitgave van
de VZW Heide vertelt.
Redactie: Heidestatiestraat 58/1
2920 Kalmthout
0477/22.24.81
www.heidevertelt.be*

